

Online geweld tussen burgers onderling

De schaduwzijde van digitalisering

Lisanne (14) vroeg klasgenoten of ze alsjeblieft normaal wilden doen in een Snapchat-groep. Wat volgde, waren verkrachtingsdreigingen en foto's van wapens. Haar vriendje, die screenshots maakte, werd ook bedreigd.

Haar moeder schakelde direct school, politie en jeugdhulp in. Maar de reacties stelden teleur: op school kreeg ze te horen dat Lisanne het misschien had uitgelokt. De bedreiger zat de volgende dag gewoon weer naast haar in de klas. Bij de politie kwam de jeugdagente niet opdagen voor een eerste gesprek, en hulpverlening bleek eindeloos wachten. Er kwam uiteindelijk een agent in de klas, maar dat maakte weinig indruk. Een dag later kreeg Lisanne een sms'je: *“Waarom heb je de politie erbij gehaald? Die verkrachting was maar een grapje hoor.”*

Programma

- Vormen van online geweld
- Relevantie
- Aard en omvang
- Online geweld onder jongeren
- Slachtoffers & plegers
- Belemmeringen effectieve aanpak
- Aanbevelingen
- Gemeenten aan zet?!

Online geweld tussen burgers onderling

1. **Online bedreiging en intimidatie**
2. **Haatzaaien en discriminatie**
3. **Kleinschalige ordeverstoringen en opruiing** – het oproepen tot gewelddadig of strafbaar gedrag, vaak in groepsverband.

" De online wereld komt ook naar de offline wereld. En dat gaat super, super, super snel. Ik zit er nu middenin, dus ik hoor van alles aan alle kanten."

Groeiend maatschappelijk probleem

Aard

- Diffuus maar herkenbare patronen
- Hybride karakter
- Glijdende schaal
- Escalatie
- Online en offline versterken elkaar

“Wat je wel ziet is dat heel veel niet illegaal is, maar wel schadelijk. En dus niet lawful, maar harmful”.

Beperkt zicht op omvang en schaal van online geweld

- Geen eenduidige definitie
- Onderzoek is schaars/ontbreekt
- Aangiftes en data ontbreken
- Registraties gericht op traditionele criminaliteit
- Gebrek aan monitoring

Online geweld onder jongeren

Factsheet online geweld onder jongeren Verwey Jonker
Instituut

2316 jongeren deden mee

12,9% van de jongeren één of meerdere keren pleger

26,2% één of meerdere keren slachtoffer

Kwetsende berichten of reacties ontvangen op sociale media over etnische achtergrond, nationaliteit, religie, genderidentiteit, seksuele voorkeur, of een andere soortgelijke reden (7,6% pleger en 9,7% slachtoffer)

Sociale media analyse

Doel:

De aard en omvang cijfermatig in beeld brengen.

Methoden:

Natural Language Processing (NLP) om tienduizenden reacties onder Nu.nl-artikelen en posts op X te analyseren.

Resultaten:

- Meeste berichten worden 'goedgekeurd' of zijn 'acceptabel'.
- Problematische taal komt meer voor in berichten over **gemarginaliseerde groepen**.
- Vooral discriminerende woorden worden gebruikt.

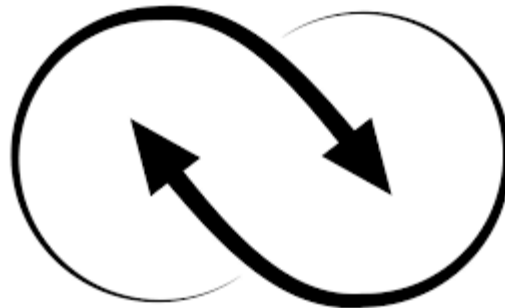
Burgers in beeld

Slachtoffers

Vooraf **jongeren, vrouwen, LHBTI+ personen en mensen met een migratieachtergrond**

Psychosociale kwetsbaarheid en digitale zichtbaarheid

Overlap

Plegers

Mannen zijn

oververtegenwoordigd; platforms als Snapchat, Discord en X worden veel gebruikt.

Georganiseerde (sub)culturen

Wisselende motieven

Daar hebben ze zelfs Snapgroepen voor: als iemand in elkaar wordt geslagen, maken ze er een filmpje van en gooien dat erin. En dan staat het hele centrum vol met jongeren. Ik kan me niet voorstellen dat dit alleen hier gebeurt... Maar het kan ook zijn dat er eerder ruzie is geweest. Soms is het gewoon een woordenwisseling op school. Of een nare opmerking onder een reactie op Snapchat. Het gaat echt alle kanten op — helaas”.

Online geweld is écht geweld

Individuele impact (stress, isolement, schaamte, zelfcensuur)

Sociale impact (hele groepen worden weggezet, polarisatie)

Maatschappelijke impact (ondermijning democratie)

Belemmeringen

Gebrek aan aandacht, bewustwording, expertise en interventies

- Online geweld wordt nog onvoldoende serieus genomen
- Professionals missen kennis over digitale dynamieken en platformcultuur
- Schaamte en victim blaming belemmeren meldingsbereidheid
- Interventies ontbreken/staan in de kinderschoenen

Beperkte informatiepositie en juridische drempels

- Onzekerheid over wat gedeeld mag worden (AVG)
- Moeilijke bewijslast, vooral bij anonieme of internationale incidenten
- Online geweld wordt vaak niet als aparte categorie geregistreerd

Versnippering en gebrek aan eigenaarschap

- Geen duidelijke regie: signalen blijven liggen tussen ketenpartners
- Onduidelijk wie verantwoordelijk is voor opvolging en preventie
- Capaciteitsproblemen bij politie, gemeenten en hulpverlening

“Omdat het gewoon voor ons ook vaak wel een black box is en het berustte heel vaak nog op toevalligheden merk ik. Wat natuurlijk super is, maar je wil natuurlijk eigenlijk je aanpak zo inrichten dat waar ik nu inzet op een gebied, dat dat juist het online ook heel bewust meeneemt. En dat is voor ons echt nog heel lastig. Ja, ik ben eerlijk, vind ik echt nog heel lastig. Dus ja, we proberen zoveel mogelijk bij andere gemeenten te vragen, maar ook bij andere ketenpartners wat zij doen. Elk haakje dat we hebben om online toch te benoemen doen we. En ook steeds bij ministeries neerleggen dat we heel erg zoekende zijn. Maar het antwoord hebben we niet. Het is heel lastig.”

“Als je dit soort verhalen hoort, wat kun je? Ik zou het niet weten. Dat maakt het voor mij heel complex hoe dit op te lossen of hoe deze mensen te helpen.”

Internationale en technologische uitdagingen

- Platforms opereren grensoverschrijdend, handhaving is lastig
- Moderatie is beperkt of afwezig, vooral op alt-tech platforms
- Nieuwe vormen van geweld (zoals deepfakes) vragen om snelle respons

Aanbevelingen

1. Duurzame domeinoverstijgende en publiek-private (inter)nationale samenwerking met een integrale en holistische benadering
2. Centrale rol en regie (ministerie Justitie & Veiligheid)
3. Verantwoordelijkheid van techbedrijven
4. Investeren in kennis, onderzoek, monitoring en (vroegtijdige) interventies over online geweld als complex en multi-dimensioneel vraagstuk
5. Preventie en bewustwording op individueel en maatschappelijk niveau

Kansen in het sociaal domein

- Belangrijke rol weggelegd voor gemeenten, hulpverleners, jongerenwerkers, scholen, politie en social media platform
- Gemeenten:

*bewustwording, preventie, signalering en interventies bij
online geweld*

Gemeenten aan zet

I. Preventie & weerbaarheid van inwoners versterken

- **Voorlichting en educatie** in samenwerking met scholen, jongerenwerk en wijkteams. Jongeren zijn bovengemiddeld slachtoffer én pleger; preventieve kennis is essentieel

Programma's voor digitale sociale veiligheid in buurten en scholen.

- **Lokale initiatieven versterken** (bv. stimuleren ouderbetrokkenheid)
- **Bewustwordingscampagnes** over schadelijke, niet per se strafbare uitingen (“lawful but harmful”), die wel bijdragen aan polarisatie
 - Digitale omgangsnormen
 - De gevolgen van online bedreigingen en intimidatie
 - Herkennen van manipulatie en haatzaaien

II. Ondersteuning slachtoffers & aanpak plegers

- **Toeleiding** naar slachtofferhulp en maatschappelijk werk.
- Maak **laagdrempelige meldpunten zichtbaar** binnen de gemeente.
- Richt **programma's** in voor:
 - Jongeren die escaleren vanuit groepsdruk of online subculturen
- Stimuleer **herstelgerichte interventies**, zoals digitale bemiddeling

III. Samenwerking opzoeken

- **Multidisciplinair casusoverleg** met OOV, wijkteams, jongerenwerk, politie en scholen
- Maak **afspraken met politie** over informatie-uitwisseling bij dreiging of escalatie
- Aansluiten bij **landelijke initiatieven**

Mogelijke partners:

- Politie (operationeel en informatie-uitwisseling)
- Scholen
- Jongerenwerk
- Welzijnswerkzorgprofessionals (bijv. bij slachtoffers)
- Sociale media platforms
- Lokale belangenorganisaties
- Veiligheidshuizen

IV. Signalering en online monitoring van openbare socialmediakanalen binnen juridische kaders

- Meer bekendheid van tools/instrumenten zoals afwegingstool, barrièremodellen, Wegwijzer Grip op Informatie, Handreiking gebruik social media en de Gespreksstarter
- Duidelijk mandaat en protocol voor online monitoring
- Communicatielijnen tussen OOV, communicatie, sociaal domein en politie
- Kennisborgen via trainingen en hulpmiddelen
- Jaarlijkse evaluatie van casussen en leerpunten

Handreiking voor gemeenten voor online onderzoek bij het handhaven van de openbare orde:

Een stappenplan om te beoordelen of het nodig is online onderzoek te doen om bepaalde openbare orde bevoegdheden in te kunnen zetten, of indien daarover nog geen duidelijkheid bestaat, om een algemeen beeld te kunnen vormen van een (dreigende) openbare ordeverstoring.

Zie verder: [Aanpak van online aangejaagde openbare ordeverstoringen](#)
[| Veilige online leefomgeving | Rijksoverheid.nl](#)

Rechter wil normen aanscherpen met uitspraak pestzaak

Een duidelijk vonnis in de zaak tegen een 14-jarige pester die het leven van een leeftijdgenoot tot een hel maakte. Naast de dwangsom die de pester opgelegd krijgt, trekt de rechter een duidelijke lijn.

Josselin Gordijn
Ariën Prins
Assen

De zaak was aangespannen door de vader van het slachtoffer, nadat zijn dochter meerdere scheldpartijen en doodsb bedreigingen had ontvangen via Snapchat en zelfs fysiek werd mishandeld. Dat werd bovendien gefilmd en online gezet.

Ruziemaken hoort bij kind zijn en bij het leven, zo meent de rechter. Dreigen, haatzaaien en geweld niet. Niet online en ook niet in de echte wereld.

De normen zijn vervaagd geraakt, meent persrechter Jeff Biesma. Deze rechterlijke uitspraak scherpt ze weer aan. Het moet gelden als een kantelpunt.

'De haatzaaiers en geweldplegers moeten weten dat hun woorden en daden gevolgen hebben voor hun eigen vrijheden', staat in het vonnis. De pester moet 250 euro betalen voor elke keer dat ze nog contact zoekt met het slachtoffer. In dit geval zullen haar ouders dat bedrag effectief moeten betalen, als de pester zich opnieuw misdraagt.

Het 14-jarige slachtoffer leed flink onder het pesten, en dat

zorgde voor een enorme inbreuk op haar persoonlijke leven, blijkt uit het vonnis. 'De ouders van het slachtoffer maakten zich grote zorgen over het welzijn van hun kind. Dan heb je het over spoedeisend belang.'

De impact van online pesten en scheldgedrag is enorm, vertelt Biesma. 'Vanuit zaken die ik ken, merk je dat kinderen heel gevoelig zijn voor wat er online wordt ge-

Kinderen zijn heel gevoelig voor wat er online wordt gezegd en gedaan en durven er niet tegenin te gaan

– Jeff Biesma, persrechter

zegt en gedaan, en dat ze daar niet altijd tegenin durven te gaan."

Het tonen van bewijs helpt om schade bij het slachtoffer aan te kunnen tonen. Biesma noemt de gang naar de rechter door de vader 'dapper'. 'Het is een vorm van zelfbewustzijn: dit accepteer ik niet. Als je ervoor kiest de juridische weg in te gaan, heb je ook te maken met kosten, advocaten, een rechtszaak.'

De 14-jarige pester heeft op de zitting haar excuses aangeboden aan het slachtoffer en beloofd dat ze alle bedreigingen niet (meer) meent. Ze zal het slachtoffer met rust laten en aan zichzelf werken.

◀ De impact van online pesten op het slachtoffer is enorm.

FOTO ANP

en de brand daar. Ze noemt de 'geme shock' voor waren op het osie.

Visscherssteeg en gisteravond nog niet duidelijke weer aan- omgeving. De mensen op die er in kunnen. impact in het i Dijkma.

ASSEN

Rechter grijpt hard in: ook online pesten is strafbaar

Ook online pesten is strafbaar en pesters kunnen worden aangepakt. In een opmerkelijke uitspraak oordeelt de rechter hard over het gedrag van een 14-jarige pester. Zij krijgt een boete als ze wederom contact zoekt met het eveneens 14-jarige slachtoffer.

Het slachtoffer werd stelselmatig getreiterd en kreeg zelfs doodsb bedreigingen. De uitspraak is een kantelpunt, meent persrechter Jeff Biesma. 'Lange tijd hebben we online pestgedrag laten passeren, nu zijn geldende grenzen duidelijk gemaakt en normen afgestoofd', zegt Biesma over de opmerkelijke uit-

spraak die een rechter deed in de rechtbank van Assen.

Daar stonden twee 14-jarige meisjes tegenover elkaar. Na meerdere scheldpartijen en doodsb bedreigingen via Snapchat en fysiek geweld moet de pester — of in dit geval haar ouders — 250 euro betalen per keer dat ze contact zoekt met het slachtoffer.

Normvervaging

'Online wordt er veel meer toegestaan dan in het dagelijkse offline leven gebruikelijk is. Kom ik jou op straat tegen en noem ik je kankerhoer, zoals deze pester via Snapchat deed, dan is dat strafbaar. Maar online zien we normvervaging, laten

Haatzaaiers en geweldplegers moeten weten dat hun woorden gevolgen hebben voor henzelf

– rechter in vonnis

we het vaker passeren als er wordt gpest. We vinden dat je van sociale media af moet als je problemen hebt.' Maar off- en online gaan steeds vaker hand in hand, zegt de persrechter. Werd er vroeger op het schoolplein gepest, nu is dat verplaatst naar de communicatiekanalen via de telefoon.

Het gaat ook in elkaar over, in dit geval volgde fysiek geweld op het online geweld. Het slachtoffer werd, zo is te zien op beeld, een minuut lang aan haar haren getrokken, meerdere keren in het gezicht gestompt en geslagen en op alle mogelijke manieren uitgescholden. Daarom is het tijd om de regels die in het normale leven gelden, online

af te stoffen en te onderstrepen, aldus Biesma.

In het vonnis staat dat 'het civiele recht mensen moet beschermen tegen (online) haat, dreigementen en geweld. Want als niemand ingrijpt, kunnen de gevolgen (te) groot zijn. Gevoelens van permanente angst, onveiligheid en geweld horen niet bij opgroeien. En de haatzaaiers en geweldplegers moeten weten dat hun woorden en daden gevolgen hebben voor hun eigen vrijheden'.

– Josselin Gordijn

◀ pagina 5: Rechter wil normen aanscherpen met uitspraak pestzaak

Vragen, meer informatie of samenwerken?

- **Dr. Marjolein Odekerken** (Projectleider/senior onderzoeker/adviseur)
modekerken@verwey-jonker.nl
- **Zie onze eerdere publicaties/artikelen:**
 - [Online geweld tussen burgers](#)
 - [De wereld van online geweld](#)
 - [Online Geweld onder jongeren](#)
 - [Inhaalslag nodig in de aanpak van online geweld tussen burgers - Verwey-Jonker Instituut](#)
 - [Online geweld: diffuus begrip met grote gevolgen](#)
 - [Literatuurstudie online geweld tussen burgers onderling: Liggend Stramienversie Verwey-Jonker publicatie“](#)
 - [Mijn dochter durfde niet meer naar school” - Verwey-Jonker Instituut](#)
 - [Onderzoek naar strafbare vormen van online geweld - Verwey-Jonker Instituut](#)

Meer weten over online geweld?

Wat wetenschappelijke/grijze literatuur

- [“The Enemy Among Us”: Detecting Cyber Hate Speech with Threats-based Othering Language Embeddings: ACM Transactions on the Web: Vol 13, No 3](#)
- [Public/Private Partnerships in Cyberspace on JSTOR](#)
- [The roots of digital aggression: Exploring cyber-violence through a systematic literature review – ScienceDirect](#)
- Pérez-Escolar, M., & Noguera-Vivo, J. M. (2022). Hate speech and polarization in participatory society (p. 278). Taylor & Francis
- Rathenau Instituut (2021) Online ontspoord. Online ontspoord | Rathenau Instituut
- Šincek, D., Duvnjak, I., & Milić, M. (2017). Psychological outcomes of cyber-violence on victims, perpetrators and perpetrators/victims. Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja, 53(2), 98-110

Wat recente mediabronnen

- [Online geweld in Amsterdam Zuidoost](#)
- [Hoe bedreigingen jouw vrijheid in gevaar brengen \(met Dilan Yeşilgöz\) | BOOS S12E12](#)
- [Steeds meer gepest, vaker online en met geweld](#)
- [Jongeregeweld Zwijndrecht en Beverwijk 'wordt online extra aangezwengeld'](#)
- [Twee nieuwe initiatieven tegen haatreacties en voor factchecks op sociale media – IP | Vakblad voor informatieprofessionals](#)

Activist

“Op elk platform kwam het voorbij,” zei ze. “Instagram, TikTok, Facebook. Altijd net genoeg tijd ertussen om het opnieuw viral te laten gaan.” Er waren geluidseffecten onder gezet, stukjes uitgeknipt. Het deed het goed op het algoritme, de reacties stroomden binnen. Ze werd belachelijk gemaakt en uitgelachen, maar er waren ook extremere reacties. Doodswensen werden geuit. Er werd opgeroepen haar gegevens te publiceren. Een bekende probeerde haar te chanteren. Ze werd herkend op straat, sliep slecht. Ze verwijderde haar accounts.

Wat haar het meest raakte was niet het filmpje zelf, maar de infrastructuur eromheen. Een melding doen bij het platform doen was mogelijk, maar dan zouden de makers van het filmpje ook haar account te weten komen. Ondertussen bleven ze het filmpje posten, voor *likes* en *clicks*. *“Het is een verdienmodel.”*

Ze bleef lang stil omdat ze zich schaamde voor het fragment. Voor vrienden, familie, collega's. Die zouden het toch niet begrijpen. Aangifte doen of andere hulp weigerde ze ook. Ze wilde zich ook geen slachtoffer voelen, daarmee gaf ze de anderen te veel macht.